

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Danielle Steel

The Good Fight

Copyright © 2018 by Danielle Steel

All rights reserved.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2022

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

SLOG I PRELOM

Dizajn studio Layout

DIZAJN KORICA

Sara Vranić

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2022

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

DANIJELA STIL

DOBRA BORBA

Sa engleskog preveo
Danko Ješić

Stēla

Dragi prijatelji,

Tako sam srećna što ste odabrali da pročitate ovu knjigu. Kad sam je čitala poslednji put, da bih ispravila greške pre slanja rukopisa izdavaču, ponovo sam shvatila da ovo nije samo zabavna priča (mada se nadam da ćete uživati u njoj i zabaviti se!) nego se bavi i nekim veoma važnim trenucima u svetskoj i američkoj istoriji, i problemima koji su važni i danas, kao što je pitanje diskriminacije, bilo to protiv Jevreja u Drugom svetskom ratu i u nacističkoj Nemačkoj, ili u vreme borbe za građanska prava u SAD tokom šezdesetih godina dvadesetog veka i bolnim vremenima pre toga. Svi moramo uvek da budemo svesni onog što se događalo pre našeg vremena, da se probudimo, podsetimo i pobrinemo se da se to ne ponovi ili nastavi da postoji u našem savremenom svetu. Zločini protiv čovečnosti nikad ne mogu biti zaboravljeni i ne bi trebalo da budu, a kroz upoznavanje istorije naučila sam neke važne lekcije!

U tu istoriju i važne događaje utkana je priča jedne devojke koju je deda od detinjstva podsticao da menja svet. Podsećao ju je da se ne uzdržava zato što je žena, da ne dozvoli da je predrasude obeshrabre, i da veruje kako može da uradi sve što želi i u šta iskreno veruje. Ohrabrio ju je da „dâ sve od sebe” u borbi za one manje srećne, i posvetila je svoj život tome, ponekad po cenu velikih ličnih žrtava. Ova knjiga govori o njenim gubicima, ali, još važnije, o njenim ogromnim pobedama na mnogo većem bojnopolju. Ona je hrabra devojka, što je nadahnjujuće.

Nadam se da će vam se ova knjiga svideti i da će vas ohrabriti da pravite velike i male korake, da plivate protiv struje kad je potrebno, pratite svoje snove i borite se za ono u šta verujete! Uživajte čitajući ovu knjigu!

*Voli vas,
Danijela*

*Posvećeno mojoj predivnoj, dragoj, hrabroj i toliko voljenoj
deci: Beatriks, Trevoru, Todu, Niku, Semu, Viktoriji, Vanesi,
Maksu i Zari.*

*Budite verni sebi, borite se za ono u šta verujete i što mislite
da je ispravno, i znajte da vas volim svakim delićem svog tela.*

Volim vas, zauvek.

Mama

„Ponekad istorija uzme stvar u svoje ruke.”

Tergud Maršal, borac za ljudska prava i devedeset šesti sudija
Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država

1.

Meredith Makenzi je mogla da se seti, gotovo savršeno, tog februarskog dana 1942. kad je njen otac otišao u rat. U mislima je i dalje mogla da vidi dugmad na njegovoj uniformi i koliko je visok izgledao i gotovo je mogla da oseti miris njegovog sapuna za brijanje kad ju je poljubio u obraz. Ako zatvori oči, stajao je pred njom. Bilo je i drugih delova toga dana kojih se jasno sećala. Ali imala je u glavi i savršenu sliku svoje uplakane majke i očevih roditelja koji posmatraju njegov odlazak. Njen deda je rekao da je to bio trenutak za ponos. Otac je pozvan u vojsku da služi kao oficir odmah posle napada na Perl Harbor i raspoređen je u pravnu službu u Vašingtonu. Imao je trideset sedam godina, a njena majka, Dženet, trideset tri. Meredith je imala gotovo šest godina. Otac je obećao da mogu da dođu u Vašington i posete ga čim se smesti, a majka ga je grlila, dok su joj suze tekle niz obraze. Baka je stoički prihvatila sve to. Došli su u stan da se pozdrave s njim. Robert je rekao da će na železničkoj stanici biti velika gužva, a on ne ide na drugi kontinent, kao mnogi muškarci koji će biti tamo.

Nakon što se otac, noseći platnenu torbu, sa oficirskom kapom koja mu je lepo pristajala, u debelom kaputu, na rastanku osmehnuo i mahnuo im, deda je odveo Meredith u šetnju da malo razbistri glavu, kako bi Dženet i njena svekrva mogle da razgovaraju, a Dženet se pribere pre nego što se Meredith i deda vrate. Dženetini roditelji su umrli mnogo godina ranije, i nije imala drugih rođaka osim muževljeve porodice.

„Znaš zašto je tvoj tata otišao, zar ne?“, pitao ju je, dok su hodali rubom Central parka. Razmišljala je na tren i onda odmahнула glavom. Dve njene prijateljice u školi rekle su da su

njihovi očevi pozvani u vojsku. Ali oni su poslani u Nju Džerzi na obuku, a onda će velikim brodom otploviti u Evropu. Njen tata će boraviti u Vašingtonu i biti advokat, baš kao i ovde u Njujorku. I njen deda je bio advokat. Majka joj nije bila zaposlena, mada je volontirala u Crvenom krstu, kao i Meredithina baka. Uradiće to zajedno, a majka joj je već pokazala uniformu koju će odenuti. U njoj je podsećala na neku bolničarku. Rekla je da će učestvovati u nečem što se zove kampanja za dobrovoljno davanje krvi, kako bi pomogla ranjenim vojnicima.

„Tvoj otac će braniti našu zemlju, čuvati nas od svakog ko želi da nas povredi i držaće loše ljude dalje od nas”, objasnio joj je deda. „To je vrlo važna stvar. Sloboda je najvažnija stvar koju imamo. Znaš li šta to znači, Meredith?”, pitao ju je ozbiljno, kad su se zaustavili i seli na jednu klupu u parku. Meri je razmislila i ponovo odmahнула glavom. Deda joj je pričao o važnim stvarima koje nije uvek razumela, ali volela je kad bi joj ih objasnio, i ponašao se prema njoj kao da je odrasla. „Sloboda znači da možemo da uradimo ono što je ispravno i pravimo svoje izbore i donosimo odluke, i niko ne može da nas u tome spreči i natera da uradimo nešto pogrešno. Ponekad moramo da se borimo za slobodu, kao tvoj tata. Ako nismo slobodni, postajemo robovi. Na svetu ima loših ljudi, kao gospodin Hitler u Nemačkoj, koji žele da postanemo njihovi robovi. I svi slobodni ljudi na svetu idu u Evropu da ga zaustave. Vratice se kao junaci kad se rat završi, baš kao tvoj tata.”

„Da li će tata upoznati gospodina Hitlera u Vašingtonu?”, pitala je radoznalo, a Bil Makenzi se osmehnuo.

„Nadam se da neće. On je u Nemačkoj. Tvoj tata će se baviti pravom za potrebe svoje države, vojske i predsednika Sjedinjenih Američkih Država.” Meredith je znala da su tata i deda advokati, ali nikad nije bila sigurna šta je to ili šta to znači. „Tvoj tata će možda jednog dana ići da se bori protiv

gospodina Hitlera, ali zasad neće. Mora prvo da obavi posao u Vašingtonu.”

„Deko, hoćeš li ti jednog dana upoznati gospodina Hitlera?”, pitala je radoznalo, a on je odmahnuo glavom. Zanimalo ju je da li će se i njen deda boriti protiv njega. Taj Hitler joj je zvučao kao neka loša osoba.

„Ne, neću. Bio sam u jednom davnom ratu, i išao sam u Francusku.” Bio je u Prvom svetskom ratu kad su se Sjedinjene Države uključile. I bio je jedan od srećnika koji su se vratili. U vreme kad je otišao bio je dve godine mlađi nego Robert sad. Meredithin deda, Vilijam Makenzi, upravo je napunio šezdeset godina.

„Mogu li devojkice da budu advokati, deko?”, pitala je nakon kraćeg razmišljanja.

„Da, mogu”, odlučno je rekao, koristeći činjenicu da su bili sami. Znao je da Robertu smeta kad govori takve stvari Meredith, ali nije postojao razlog zbog koga ona ne bi mogla da bude advokat i pridruži se porodičnoj firmi, gde su radili on i Robert. Bila je to krupna odluka za jednu ženu, i izbor koji je morala da napravi. Ali Bil je znao da će rat promeniti mnogo toga, baš kao što je i poslednji promenio. Žene će se zapošljavati, dolaziti na radna mesta koja su u mirnodopsko vreme zauzimali muškarci. I jednoga dana, oblasti koje su bile otvorene samo za muškarce postaće dostupne i ženama.

Robert je želeo da njegova ćerka ide stopama svoje majke i uda se, rodi decu i bude domaćica. Bilu se sviđala pomisao da njegova unuka postigne nešto više od toga, mada njena baba nikad nije radila. Bil se oženio njome kad je imala devetnaest godina. Ali ovo je bio neki nov svet, neka nova generacija, i Bilov san za unuku bio je da postane deo nekog većeg života. Na sve strane su se vodile borbe za slobodu, ne samo u Evropi nego i kod kuće.

„Možda ću biti advokatica”, zamišljeno je rekla Meredith, „ili doktorka ili bolničarka.”

„Možeš da radiš šta god želiš”, kazao je, dok su, držeći se za ruke, prelazili Petu aveniju i išli ka kući. Voleo je vreme koje je provodio nasamo s njom. Bila je bistro dete, radoznalo i puno pitanja i svojih ideja.

Njena majka i baba su spremile čaj, sendviče i kolačiće i čekale ih da se vrate. Meredith je bila gladna nakon šetnje po hladnoći. Pojela je dva sendviča od hleba bez korice, jedan kolač i čašu mleka. Otišla je na sprat da se igra lutkama, a odrasli su ostali da razgovaraju o ratu. Kasnije nije mogla da se seti šta se dogodilo nakon toga, ali uvek je mogla da čuje dedine reči o slobodi kako joj odjekuju u ušima, dok joj govori da može da bude sve što poželi kad poraste, čak i advokat kao on i njen otac. To joj je zvučalo dobro.

Njena majka je svake nedelje išla da poseti muža u Vašingtonu, ali nije vodila Meredith sa sobom. Meredith je ostajala s babom i dedom dok je majka bila odsutna, i nije videla oca nekoliko meseci, dok nije došao na odsustvo. Bio je uzbuđen što je vidi, i provela je mnogo vremena razgovarajući sa ocem, a on se zaprepastio kad je shvatio da Meredith zna iznenađujuće mnogo podataka o ratu u Evropi. Deda joj je to objasnio, a ona je bila promućurna za dete svojih godina. Robert je prekorio oca što je razgovarao s njom o tome.

„Ne treba da joj pričaš o ratu, tata. Ima samo šest godina, ne mora da zna.”

„Mislim da mora. Ne potcenjuj je. Ona je pametnica, i samo joj uopšteno pričam o onom što može da razume, ne idem u pojedinosti. A šta si ti čuo o ratu u Evropi?” Bil je bio gladan informacija. Svi su bili.

„Nemci su žestoko napali Saveznike. Hitler pokušava da osvoji Evropu. Naši gubici su zasad veliki, ali i njihovi su.”

„Hoće li te slati u Evropu?“, pitao je otac zabrinuto, a Robert je odmahnuo glavom.

„Zasad neće. Imam mnogo posla u pravnoj službi. Neki od nas su im još potrebni ovde, a ja nisam tako mlad, tata. U borbu šalju mladiće i dečake.“ Taj rat je uglavnom vođen iz vazduha, a padobrancima su izbacivani iznad Nemačke, Italije i Francuske. S obzirom na to da je oficir, a i zbog godina, Robert verovatno neće biti jedan od njih. Pominjali su mogućnost da ga pošalju u Englesku, kao pravničku ispomoć Kraljevskom vazduhoplovstvu. Ali nije otišao s tom jedinicom.

Robert nije poslat u Evropu još dve godine, i otišao je kao deo jedinica u okviru operacije Dan D, 1944. Poslali su ga u martu, i bio je među američkim, kanadskim i britanskim snagama koje su se iskrcale na obalu Normandije u junu. U operacijama je učestvovalo sto pedeset šest hiljada savezničkih vojnika, a Robert je bio jedan od njih. Posle je ostao u Francuskoj, dok su oslobađali selo po selo, a krajem godine, i početkom 1945, pridružio se jedinicama koje su oslobađale koncentracijske logore u Nemačkoj, što je veoma uticalo na njega. Video je Aušvic nakon što su ga Rusi oslobodili. Nikad u životu nije video ništa tako užasno, i bio je deo jedinice koja je oslobodila Dahau. Zarobljenici koje su zatekli, izgladneli i izmučeni, doslovno su im umirali na rukama. Obezbedili su svu raspoloživu medicinsku pomoć, ali za većinu njih je bilo prekasno. Leševi su ležali na hrpama i svuda po zemlji. Robert je video kako ostali vojnici ne mogu da zadrže suze dok su pokušavali da im pomognu. To je, više nego išta drugo, dočaralo užase rata i zločine protiv čovečnosti koje su Hitler i njegovi ljudi počinili u Nemačkoj i širom Evrope.

Ali pre nego što se Robert vratio iz Evrope, nakon oslobođenja Francuske i predaje Nemačke, pridružio se pravnom timu koji je trebalo da priprema optužnice protiv ratnih zločinaca u

Nemačkoj. Objasnio je to i Dženet i svojim roditeljima kad se vratio u Njujork. Bilo je to nešto što je osećao da mora da uradi, da ispravi nepravde koje je video. Dženet je imala razumevanja, ali otac je bio pomalo zbunjen. Nedostajao im je u advokatskoj kancelariji, a Bil Makenzi je upravo bio imenovan za saveznog sudiju, što je značilo da nijedan član porodice neće voditi firmu u Robertovom odsustvu. Ali imali su sposobnog partnera koji je držao stvari pod kontrolom.

„Koliko dugo ćeš odsustvovati?“, pitao ga je otac.

„Ne znam“, iskreno je odgovorio Robert. „Godinu ili dve.“ Ili duže. Nije mogao da proceni, a konkretnije podatke dobio je tek mesec dana nakon povratka kući. Trebalo je da ostane u vojsci do kraja suđenja, što mu nije smetalo. A kad je razgovarao s Dženet o onome što je video u Dahauu, dok su mu suze tekle niz lice, razumela je koliko mu to znači i saglasila se s njegovom odlukom.

Dobio je naređenje da se javi u Nirnberg, gde će se održavati suđenja. Sudski pritvor je već bio pun optuženih, a ljudi koji su preživeli njihove zločine trebalo je da svedoče protiv njih. Zločini su bili brojni i neljudski, a broj pobijenih ljudi zaprepašćujući. Robert je trebalo da bude deo Međunarodnog vojnog tribunala koji su uspostavili Amerikanci, Britanci, Rusi i Francuzi, a pravila su bila zajednički uspostavljena. Postavljena su četvorica savezničkih sudija i četiri glavna tužioca. Ser Džefri Lorens je bio predsednik tribunala. Bilo je tu i mnogo advokata iz svake od četiri zemlje i brojnih pomoćnika. Određene su sudije i tužioci. Suđenja je trebalo da se održavaju u Palati pravde u Nirnbergu. Kapacitet pritvorske jedinice bio je hiljadu i dvesta pritvorenika. Američki pravni tim sastojao se od šeststo četrdeset advokata, istraživača, sekretara i stražara. Dobio je zadatak da dokaže optužnicu za zaveru, podignutu protiv osumnjičenih.

Uz mnogo pregovora, Robert je dobio dozvolu da dovede porodicu i obezbeđen im je smeštaj. Izvestan broj kuća je iznajmljen oficirima, a neki od njih su doveli žene i decu, mada većina nije. Meredith je bila zaprepašćena kad su joj roditelji rekli da se sele u Nemačku na godinu ili dve, ili možda duže, i da će i ona ići s njima. Imala je devet godina i volela je svoju školu i drugove. Išla je u školu *Merimaunt*, a deda joj je rekao kako je ta selidba divna prilika da nauči nemački, što je njoj zvučalo grozno.

„Ali oni su loši ljudi, deko! Tata se borio protiv njih”, podsetila ga je, kao da je on to zaboravio.

„Nisu svi loši, Meri. A mnogi od njih su propatili pod nacističkom vlašću. Zločinci moraju da budu kažnjeni. To je vrlo važan zadatak za tvog tatu. Treba da budeš ponosna na njega.”

Ali prvi put će rat direktno uticati na nju, i bojala se da ide tamo. „Zašto ne mogu da ostanem ovde s Adelejd?”, preklinjala je, pominjući njihovu prijatnu, ljubaznu domaćicu, koja im je kuvala i radila za njih od Meredithinog rođenja. Volela je da sedi u kuhinji s njom, pomažući joj da čisti grašak ili boraniju. Adelejd ju je ujutro vodila u školu, a imala je i svoju decu. Njen jedini sin je poginuo u ratu, a imala je još dve ćerke. I Adelejd je volela Meri. Dogovorili su se da ona nastavi da se brine o stanu dok se oni ne vrate, i roditelji su uverili Meredith da će ih ona čekati kad se vrate kući.

„Šta ako zaboravim da govorim engleski? I kako ću tamo ići u školu?”, pitala je Meredith, uspaničeno, a roditelji i baba i deda su je ponovo podsetili kako je to divna prilika da bolje upozna svet, i da njen otac pomogne ljudima, što je veoma poseban posao.

Robert je otišao mesec dana pre njih i vredno je učio nemački kako bi ga do početka suđenja tečno govorio. Meredith i njena majka su stigle i zatekle malu urednu kuću koja je bila

skromna ali besprekorno čista. Vlasnica, udovica, živela je u stanu u suterenu koji je napravila za sebe, i rado je iznajmila kuću Robertu i njegovoj porodici. Nije govorila engleski, ali pravila je ukusne kolače i preporučila je jednu devojkicu iz komšiluka, Anu, da im kuva, čisti i čuva Meredith. Ana je izgubila tri brata i oca u ratu, i morala je da izdržava bolesnu majku, te je bila zahvalna na novcu koji joj je Robert ponudio. A on je želeo da ona pomogne Meri u učenju nemačkog. Ako ostanu dovoljno dugo, nadao se da će Meredith preći iz škole za decu američkog vojnog osoblja u neku lokalnu školu, ali Meredith se ta ideja nije ni najmanje dopadala.

Gledala je frojlajn Anu sumnjičavo od samog početka. Ta lepa mlada plavuša opušteno je časkala s njom na nemačkom, pokazujući na stvari i govoreći Meredith pravu reč. Kosa joj je bila upletena u pletenice i bila je vrlo mršava nakon ratne oskudice, ali bila je poletna i ljubazna. Šest meseci nakon dolaska, Dženet je otkrila da je trudna, i osetila je olakšanje što Ana može da joj pomogne i oko bebe.

Meredith nije bila srećna kad su joj rekli da će dobiti sestru ili brata. Tad je imala skoro deset godina i kazala je roditeljima da bi, ako već dobijaju bebu, ona želela da to bude devojkica. Robert i Dženet su razgovarali o mogućnosti da se Dženet vrati kući i porodi se tamo. Nemačka je i dalje bila u neredu i mnogi jevrejski lekari su stradali u logorima. Dženet nije želela da ide kod nekog nemačkog lekara, ali vojna bolnica joj je pružila svu potrebnu negu i ona je insistirala da ne želi da se odvajaju od Roberta, a Meredith se navikla na novu školu i stekla je prijatelje. Suđenje za ratne zločine ispostavilo se kao veoma komplikovano, zbog velikog broja optuženih kriminalaca, i ona je mislila da Robert neće skoro završiti svoj posao. I zato su odlučili da ostanu i da se beba rodi u Nemačkoj. Meredith i frojlajn Ana su

se dotad prijateljile, a Meredith je tečno govorila nemački. Prebacili su je u jednu lokalnu školu, kao što se njen otac i nadao.

Život u Nirnergu bio im je jednostavan i udoban. Dženet je takođe bila srećna. A kad se beba rodila u martu 1946, sve je prošlo glatko. Sinu su dali ime Aleksandar, a Meri mu je oprostila što je dečak i izjavila da je on i njena beba. Pomagala je Ani da se brine o bebi kad nije bila u školi, i nosila ga je posvuda, na oduševljenje tog bucmastog dečaka. Prohodao je uz Meri i glasno se smejao kad god bi ona ušla u sobu i oduševljeno cičao.

Robertovi roditelji su došli da ih posete i vide bebu odmah po rođenju, i bili su oduševljeni unukom. Bil je čitave nedelje išao sa sinom u sudnicu, i bio je duboko ganut suđenjima i prevodima svedočenja. Užasi o kojima su svedoci govorili bili su nezamislivi, a Robert bi to teško podnosio da nije pronalazio veliko zadovoljstvo u činjenici da je deo tima koji privodi nacistička čudovišta pravdi i kažnjava ih za ratne zločine. To ga je u potpunosti ispunjavalo i njegov otac je razumeo zašto je tu ostao. Tad je već bio godinu dana u Nemačkoj, i nije mogao da proceni koliko će još ostati. Ali Bil je uverio Roberta da partner vodi firmu na zadovoljavajući način i da posao cveta.

Robert je bio zaprepašćen jednim od očevih predloga. „Treba povremeno da povedeš Meri u sudnicu. Ovo je važan deo istorije. Koristilo bi joj da to vidi.” Robert je video da je otac ozbiljan, ali on je mislio kako to ne dolazi u obzir, s obzirom na svedočenja, užase koji su opisivani i povremene surove snimke i fotografije, čega njegov otac nije bio svestan.

„Sigurno nisi ozbiljan”, užasnuto je rekao. „Tata, ona govori nemački. Znaće šta oni govore.” Bil je koristio vrlo efikasnu prevodilačku službu Tribunala da bi razumeo svedoke i rasplakao se nekoliko puta.

„Još bolje”, kazao je Bil, izgledajući odlučno. „I naravno da sam ozbiljan. Čitav svet treba da zna šta se dogodilo. Ne smemo dozvoliti da se to zaboravi.”

„Ona ima deset godina.” Mnogo svedočenja bilo je medicinske prirode, jer su žrtve opisivale eksperimente koji su sprovedeni nad njima, kao i jezive operacije. Dvadeset tri nacistička lekara bila su na optuženičkoj klupi.

„Ako ne želimo da se to ponovi, ne smemo da ćutimo o tome.” Sa zadovoljstvom je primetio da rad Tribunala prati preko trista dopisnika iz dvadeset tri zemlje, a više od četiristo ljudi je dolazilo svakoga dana.

„Ne želim da moje desetogodišnje dete zna za šta su sposobna ta čudovišta”, tiho je kazao Robert.

„Zašto ne? Ako želiš da ona promeni nešto u svetu jednog dana, mora da zna *šta* treba da promeni.”

„Voleo bih da prestaneš da je koristiš za svoje krstaške pohode”, ljutito je rekao Robert, dok se emotivno obraćao ocu. Suđenja su bila važna, ali ne i prikladna za dete, prema njegovom mišljenju.

„Ona će jednog dana imati svoje krstaške pohode, ili se makar nadam da hoće”, rekao je odlučno deda. „Svet se menja, a kad ona poraste žene će učestvovati u tim promenama. Zašto ne bi i ona?”

„To nije ono što Dženet i ja želimo za nju”, podsetio ga je Robert, izgledajući zabrinuto. „Želimo da je zaštitimo od surovosti sveta. Ne mora da jaše u bitku. Žene ne moraju da žive teškim životom koji ti smatraš tako vrednim, kako bi uradile nešto korisno za ovaj svet. Treba da se uda i rodi decu, i vodi domaćinstvo za svog muža, kao što njena majka radi za mene.” Nije mislio da je to što govori ponižavajuće. Njemu je to zvučalo ispravno.

„Meredith je sposobna za više od toga”, nije se dao njegov otac. „Dženet je kao tvoja majka. One su rođene domaćice i samo žele da se bave svojim porodicama, povremeno da odu na neku modnu reviju i igraju bridž. Da li je to stvarno ono što želiš za Meredith, Roberte? Ona je suviše pametna za to. Makar možeš sad da utičeš na nju, i ukažeš joj na mnoge stvari koje može da radi kad bude starija.”

„To ne bi bio srećan život za nju”, strogo je kazao Robert. „Ako je zainteresuješ za pravničku profesiju ili ispravljanje svetskih nepravdi, i pretvoriš je u neku Jovanku Orleanku ili borca za slobodu, nikad neće imati muža i decu. To je izbor koji prave neke žene, ali ne i život koji njena majka i ja želimo za nju. To bi bila velika žrtva za nju, i neću to dozvoliti”, upozorio je Robert svog oca. „Ti su muškarac, možeš da radiš šta god poželiš. Ona ne može.” Bila je to večita nesuglasica među njima i nije želeo da njegov otac utiče na njegovu ćerku i tera je na odluke koje će je na kraju previše koštati. Njegov otac je mislio da je to vredno toga. Robert nije.

„Zaostao si”, zarežao je Bil. „Svet se već promenio više nego što misliš. Žene sad imaju jak glas koji postaje sve jači.”

„Ne koliko ti misliš. Kad se vratimo kući, ići će na fakultet kao njena majka, i udaće se. Ne pretvaraj je u nekakvu čudakinju.”

„Imaš pametno dete avanturističkog duha”, rekao je Bil. „Ne pretvaraj je u domaćicu s daskom za peglanje u ruci i bebom na kuku. Svetu su potrebne hrabre žene, ne samo hrabri muškarci, Roberte. Gledaj šta ti radiš ovde, privodiš ratne zločince pravdi.” Bio je ponosan na to što njegov sin pravi istoriju, i želeo je da njegova unuka krene jednog dana očevim stopama, uprkos njegovim primedbama i strahu.

„Ne moram da se odrekнем žene i dece da bih radio to čime se bavim”, podsetio ga je Robert. „Ako želiš nekog revolucionara

u porodici, sačekaj nekoliko godina i usredsredi se na unuka. Ne puni Meredithinu glavu svojim idejama.”

Ali već je bio to uradio. Meredith je nekoliko puta rekla Ani kako želi jednog dana da bude advokatica i bori se za obespravljenje ljude, kao što su bili Jevreji u Nemačkoj. Mlada nemačka domaćica je izgledala posramljeno kad je čula to, i kazala joj je da niko nije znao koliko je loše stanje u tim logorima, ali kad je Meredith to kazala ocu, rekao joj je da su oni znali više nego što priznaju, jer su gledali kako žene, decu i čitave porodice izbacuju iz kuća i odvlače nekud ili utovaruju u stočne vagone i prevoze u logore na istoku. Robert je rekao da niko nije želeo da preuzme odgovornost za užase koje su Saveznici otkrili sve-tu, što je bilo porazno. Zbog toga je i bio u Nirnbergu. Zločini više nisu smeli da se poriču, a zločinci su morali biti privedeni pravdi, što se sad i događalo.

Prošle su četiri godine, Meredith je savršeno govorila nemački i volela je svoju školu i prijatelje i život tamo. Bila je skrhanja kad je ratni tribunal konačno završio s radom i roditelji joj rekli da se vraćaju u Njujork. Dotad je izgledala i zvučala kao neko nemačko dete. Imala je trinaest godina, a Aleks tri i takođe je bio bilingvalan. I čak je i Dženet naučila dovoljno nemačkog da bi se snalazila u prodavnicama i razgovarala s ljudima koje sretno. Robert ga je govorio solidno, nakon što je odslušao četiri godine svedočenja. Osudili su mnoge od optuženih na zatvorske kazne, a sudije su izrekle smrtne kazne velikom broju optuženih, i oni su pogubljeni. Ali Robert je bio svestan da, šta god da urade nacistima, to neće vratiti sve one ubijene, osakaćene i uništene ljude, porodice koje su izbrisane i živote koji su zauvek razoreni. Nije bilo načina da se poništi zlo koje su počinili, niti vrate milioni ljudi koji su stradali u koncentracionim logorima. Njihovi zločini su bili neverovatno grozni. A Meredith

je odrasla slušajući o njima i shvatajući više nego što bi trebalo da shvata devojčica njenih godina.

Za nju je bio tužan dan kad su napustili frojlajn Anu. Meredith je želela da ona pođe u Njujork s njima, ali Ana je bila verena za nekog mladog Nemca koji je izgubio ruku u ratu, i trebalo je da se venčaju za nekoliko meseci. Njegovi roditelji su bili vlasnici pekare, a kad Makenzijevi odu, ona će raditi s njima. Nemačka se polako obnavljala, mada su posledice rata bile vidljive. Zemlja je i dalje patila, ali ljudi su pokušavali da se oporave najbolje što su mogli. Ruševine bombardovanih zgrada su uklonjene, a Amerikanci su im pomagali da ih ponovo izgrade.

Vreme koje su proveli u Nemačkoj bilo im je prijatnije nego što su očekivali. Išli su na nekoliko kratkih putovanja do Pariza, odmarali se u Italiji i nekoliko puta su bili u Londonu, gde su i Britanci obnavljali zemlju. Nakon rata je zavladao duh obnavljanja života, i Evropu je više smatrala domom nego SAD. Meredith je dala sve od sebe da ubedi roditelje da ostanu tu. Nije želela da se vrati u svoju školu za devojčice u Njujorku, koju su vodile časne sestre. Želela je da živi u Evropi, ali Robert je imao advokatsku kancelariju kojoj je želeo da se vrati, kao i stari život koji je napustio, a on i Dženet su se saglasili kako žele da im deca odrastu kao Amerikanci u Sjedinjenim Državama. Robertov otac je doživeo veliku čast. Predsednik Truman ga je imenovao za sudiju Vrhovnog suda, a Senat je potvrdio to imenovanje. Čitava porodica je bila oduševljena. Bil je imenovan umesto jednog sudije koji je umro mesec dana ranije, nakon gotovo deset godina službe. Bilo je vreme da se Robert ponovo aktivira u firmi, koliko god da je Meri zavolela život u Nemačkoj.

Ana ih je otpratila do vojnog aerodroma *Tempelhof* u Berlinu, a ona i deca su plakali na rastanku. Meredith je imala osećaj kao da ide u neku stranu zemlju, a ne u svoju. Otišli su tamo

samo jednom tokom četiri godine odsustva. Robertovi roditelji su svake godine dolazili u Nirnberg da ih posete. Deda je u jednom pismu obećao Meredith da može da ga poseti u Vrhovnom sudu i prisustvuje njegovom polaganju zakletve, što će joj biti uzbudljivo.

Kad su napuštali Nemačku Robert je osećao ponos zbog onoga što je postigao na suđenjima za ratne zločine. Bilo je to nešto na šta je bio najponosniji u svom dotadašnjem životu, i napustio je tu zemlju sa osećanjem da je uradio nešto što će pomoći Nemačkoj da se oporavi od onog što je propatila pod Hitlerovim režimom. I svuda su ga obasipali zahvalnošću i poštovanjem. Sad se vraćao mnogo mirnijem životu u porodičnoj advokatskoj kancelariji u Njujorku, gde će pomagati klijentima da upravljaju imovinom i ulaganjima. Ali bio je spreman za mirnodopsko vreme i običan život sa ženom i dvoje dece. Radovao se civilnom životu. Njegova vojna služba se okončala čim su se vratili u Njujork. Rat je bio konačno i potpuno završen za njega, nakon sedam godina. Samo je Meredith bila veoma uznemirena što odlaze, ali nije ništa rekla dok su leteli ka kući.

Adelejd ih je čekala u stanu kad su stigli tamo, verna kao i uvek. Malo je ostarila u poslednje četiri godine, i bila je malo punačkija, ali raširila je ruke da zagrlji Meri. Nakon što se stidela i oklevala na tren, Meri ju je zagrlila kao da nikad nije ni odlazila.

„Dodi kod Adi, dušo”, gugutala je dok ju je grlila, a Meredith se osmehnula, sećajući se svih toplih zagrljaja koje je dobila tokom godina. „A vidi ko nam je to porastao.” Meredithino telo je počelo da se menja i počela je da se izdužuje. Imala je tamnu kosu ošišanu na paž koji je bio moderan u Nemačkoj, zbog čega je izgledala starije. Zbog dugih nogu je ličila na neko ždrebe. „Nedostajala si mi, dušo”, rekla je Adelejd i toplo se osmehnula. Napravila im je sendviče, nakon dugog leta, i tanjir kolača.

Aleks ih je gutao i gledao ju je sa zanimanjem, a onda joj se zahvalio na nemačkom.

„Engleski, Alekse”, podsetila ga je majka, i svi su se osmehnuli. Na trenutak je izgledao zbunjeno, a onda je rekao „Hvala”, i pogledom potražio Anu, a onda se rasplakao kad je nije video. Nije poznavao Adelejd kao Meri i video ju je samo jednom kad su došli u Njujork. Meredith je te noći stavila malog brata na spavanje i ušuškala ga. Njeni roditelji su tiho razgovarali u prizemlju, o svim stvarima koje moraju da urade kako bi nastavili život u Njujorku. Dok ih je slušala, Meredith je osetila koliko joj nedostaje Nemačka. Nedostajalo joj je da govori nemački i nedostajali su joj prijatelji koje je stekla tokom poslednje četiri godine, njihov stan u Park aveniji i ovaj grad više joj nisu izgledali kao dom. Sad je bila strankinja u njemu.

Njeni roditelji nisu to shvatili, ali Adelejd jeste, kao i Meredithin deda, kad su baba i deda došli sutradan u posetu. Zbog izrazito evropskog stila koji je prihvatila, izgledala je odraslije i prefinjenije, i bila je veoma lepa devojka.

„Da li se osećaš neobično otkako si se vratila?”, pitao ju je deda otvoreno. Mrzeo je prenemaganje i neiskrenost i uvek je prelazio pravo na stvar. Bio je pronicljiv i dobro ju je poznavao, mada je nije često viđao u poslednjih nekoliko godina.

„Veoma”, iskreno je odgovorila. „Ovo mi više ne izgleda kao dom. Nedostaje mi Nemačka.” Klimnuo je glavom kao da mu je to bilo sasvim razumljivo, a njeni roditelji su izgledali iznenađeno.

„To je logično. Ti si sad građanka sveta. Ići ćeš ponovo tamo. Možeš jednu godinu studija da provedeš u inostranstvu.” To joj je izgledalo vrlo daleko. „Ali prvo, želim da dođeš na moju zakletvu i posetiš me u Vrhovnom sudu. To je uzbudljivo mesto. Donosimo neke veoma važne odluke”, kazao joj je, a ona je klimnula glavom. „Vrlo sam počastvovan imenovanjem.”

„A mi smo tako ponosni na tebe, deko”, kazala je, osmehujući se.

„I pomalo postidiđeni”, Robert je zadirkivao oca. Robert je bio okoreli republikanac, baš kao i Dženet, a njegov otac je bio demokrata. „Zar nisi mogao da promeniš partiju i sačekaš da te imenuje neki republikanski predsednik, tata? Šta da kažem prijateljima?”

„Da imaju neverovatnu sreću što sam ja tamo, da ljudi kao što si ti ne bi ponovo odvukli ovu zemlju u srednji vek. Sad živimo u novom svetu, Bobi, moramo da idemo ukorak s vremenom. Zar ne, Meri?” Okrenuo se ka svojoj unuci i ona se osmehnula. „Znaš zašto sam tamo, zar ne?”

Na trenutak je izgledala zbunjeno. „Da donosiš odluke o tome kako treba primenjivati zakone?”, kazala je oprezno, a on je klimnuo glavom.

„Da. Ali tamo sam i da bih vodio dobru borbu. Da bih branio ljude kojima je to potrebno i štitio ljude od diskriminacije ili pogrešne upotrebe zakona. Uvek moraš da se boriš za ispravne ciljeve, Meredith. To je ono što ćeš raditi jednog dana”, kazao je, prebacujući joj ruku preko ramena, a ona mu se osmehnula. I dalje je bio njen junak, a sad i još više. Njen otac je izgledao pomalo iznervirano. Njegov otac je uvek pokušavao da je pretvori u borca za slobodu, iako je bila samo dete.

„Nikad se nećeš promeniti, zar ne, tata?”, pitao je Robert, a otac se nasmejao.

„Sasvim suprotno. Moj novi posao se bavi promenama. Ova zemlja brzo napreduje, Roberte, na svakom frontu. A mi moramo da rastemo s njom. Predviđam da će se u narednih dvadeset godina ova zemlja promeniti više nego ikad pre. A ja ću biti deo toga. Ne postoji ništa uzbudljivije od toga.”

Istovremeno, Robert je trebalo da napravi veliki korak unazad, u bezbednost i prepoznatljivost svog predratnog života, i

vrati se starom poslu u porodičnoj firmi. I nameravao je da se drži stare tradicije, dok njegov otac bude menjao budućnost zemlje iz svoje stolice u Vrhovnom sudu. Robert je nekako osećao da bi njihove uloge trebalo da budu obrnute. Njegov otac je trebalo da održava tradiciju i poštuje prošlost, a on bi trebalo da otvorenog uma ide u budućnost. Ali nisu bili takvi ljudi.

„To je suština ove zemlje”, Bil je podsetio svoju porodicu. „Moramo da vodimo borbu za više ciljeve, da pomažemo ugnjetenim, zaštitimo prava onih koji to ne mogu sami i podržavamo slabije.” Kad je to rekao, pogledao je u svoju unuku, koja je klimala glavom dok ga je slušala, i znao je da je razumela njegove reči. Koliko god njeni roditelji želeli da se ona drži tradicije, sudija Vrhovnog suda Vilijam Makenzi imao je osećaj kako se to neće dogoditi. Ne kod ovog deteta. U njoj je gorela vatra koju jednog dana ništa neće moći da zaustavi. A on je imao nameru da raspali taj plamen.